

Za g. Bleiweisom vpraša g. Jož. Gorup: ali ima Matica s čem kupiti ali napraviti si tiskarnico? Zdi se mi — pravi — da je njena glavnica, kar je je v obligacijah (35.800 gld.), še premajhena, lotiti se tega obrta.

Gosp. dr. Jan. Bleiweis na to odgovori: Jaz nisem tako daleč segel s svojima predlogoma; a tudi nisem nasvetoval, da si Matica osnuje toliko tiskarnico, da bi va-njo vtaknila vse svoje premoženje. Ravnajmo se po zgledu družbe sv. Mohora, in ne bode treba, da bi prenehalo vse drugo njeno delovanje.

Na to spregovori gosp. dr. Jože Vošnjak blizo tako: Jaz nimam kar nič zoper predloga g. dr. Jan. Bleiweis-a; le zoper to sem, da bi občni zbor sprejel „princip“. Osnovano se je društvo, ki si je nakupilo tiskarnico mariborsko, in namerava tudi v Ljubljani napraviti tiskarnico. Ne rečem, da bi katera tiskarnica sama za-se bila národna, al društveniki so rodoljubi, ki ne nameravajo tiskarnico osnovati zarad dobička, ampak iz rodoljubja. — Ljubljanske štiri tiskarnice več ne zadostujejo, dokaz temu je, da se pošilja tiskati v Maribor. Med Mohorjevo družbo in Matico je razloček. Fond Mohorjeve družbe ni namenjen za izdavanje knjig, ampak ima druge namene; vse drugače je pri Matici. Letnikov ima še premalo, da bi njihovi zneski zadostovali; pomagati morajo obresti od istine, ki so jo zložili ustanovniki; ti pa novcev niso zlagali za obrt. Sicer pa letos (1872. leta) vsled poročila tajnikovega Matica skoro nič več ne dá v natis, ker se dve knjigi že tiskate v Pragi. Ako si Matica letos napravi tiskarnico, napravi si jo le zarad konkurencije, to pa bi bilo jako nevarno, zato ne verjamem, da bi pritrtili ustanovniki. Nevarno je toraj že danes sklepati o „principu“: ali naj si Matica napravi tiskarnico.

Gosp. dr. Vošnjaku odgovori g. dr. J. Bleiweis rekoč: Gosp. dr. Vošnjak je pritrtil, da je treba tiskarnice, s tem pa je podpiral moja predloga. Ali bi bila „Matična“ ali tako imenovana „narodna“ bolja, to je še odprto vprašanje. Kar je g. dr. Vošnjak govoril o družbi sv. Mohora, to velja tudi od Matice; saj je Matica za 1870. in 1871. leto izdala, če tudi po številu manj knjig, vendar pa več tiskanih pol, nego Mohorjevo društvo, toraj je bilo tudi več staviti; tiskale se njene knjige pač niso v toliko odtiskih, kakor Mohorjeve. Kar je Mohorjevi družbi na korist, Matici ne bode na škodo. Matična ustanovna ima isti namen, ki ga je imela Mohorjeva dosmrtnina. Dr. J. Bleiweis vpraša dr. Vošnjaka, naj bi mu povedal, kaj neki se iz Ljubljane pošilja v Maribor v tisek? (Dr. Vošnjak imenuje „Brenceljna“). O zadevah „Brenceljnovih“ ne bom govoril — nadaljuje dr. Bleiweis in sklepa svoj govor s tem, da reče: „moja predloga nič ne govorita o načelu prihodnjega ravnanja, nič ne prejudicirata, toraj nista nevarna na nobeno stran.

Nikdo se več ne oglasi za besedo.

Na to predsednik dr. Costa opomni, da ne bi mogel dati glasovati o dr. Bleiweisovih predlogih, ko bi kaj odločilnega imela v sebi, ker občni zbor smé odločevati le o stvaréh, ktere mu predlaga odbor; toda ta predloga sta le formalna ter odboru le nalagati dolžnost, to stvar še dalje prevdarjati; zato smé sl. zbor glasovati o njima.

Velika večina potem pritrtdi omenjenima predlogoma.

3. Pri 3. točki dnevnega reda „o računu“ gosp. dr. Vošnjak stavi predlog: „naj se ne bere, ker ga ima v rokah vsak družbenik“. Odbor pritrtdi.

Gosp. dr. Costa popraša: ali želi kdo govoriti o računu sploh ali o kateri posamesni točki? — Ker se nikdo ne oglasi, prestopi se k točki

4., pri kateri g. Praprotnik stavi predlog: „naj prvosednik imenuje tri družbenike, da pregledajo, pre-

sodiijo in potrdijo društven račun preteklega leta“. Občni zbor pritrtdi nasvetu in predsednik v ta odsek izvoli: gg. A. Kremžarja, Em. Guttmana in H. Hohna.

5. Gosp. blagajnik dr. Zupanec prebere proračun za 1871/72. l. — Gosp. prvosednik popraša skupščino, ali želi kdo govoriti o dohodkih in stroških? Ker se nikdo ne oglasi, glasuje se o vseh posamnih točkah proračunovih, ki se soglasno sprejmó.

6. Oddadó se volilni listi. Gosp. prvosednik imenuje odsek, kteremu je naloga, prešteti glasove in po časnikih naznaniti odbornike, ki v odbor stopijo namesto onih, ki so bili izvoljeni 1867. l. V ta odsek imenuje: gospode dr. L. Vončino, Fr. Souvana, dr. J. Vošnjaka, Jan. Murnika in J. Flisa.

Gosp. prvosednik se konečno zahvali za obilno vdeležitev občnega zbora in ob 11. uri razide se skupščina.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

IV. pismo.

Rumeni žarki jutranjega solnca so že razsipali svojo toploto čez glavno mesto Zagreb, ko se 23. avgusta prebudimo sósobáni iz okrepčivnega spanja. Jaderno smo na nogah, da ne bi zgrešili kje kaj zanimivega. Želeli smo danes ogledati Zagreb bolj natančno po njegovih posamesnih oddelkih. Šli smo vsaki po svojih potih. Povabim Te v duhu s seboj!

Popisal Ti pa bodem, prijatel, Zagreb le tako, kakor sem ga zaporedoma obhodil. Ker je bilo moje stanovanje v neposrednji bližavi trga Jelačićevega, sem tu začel turistovo opazovanje. Nahaja se ta trg v v dolnjem mestu (polovica Zagreba stoji namreč na griču, toraj se drugi oddelek zove tudi zgornje mesto); on je najprostornejši ter okinčan v sredi s spominkom neumrlega bana Josipa Jelačić-a. Na visokem kamenem stališču sedi Ti tega ljubljenca jugoslovanskih narodov kip na ponosnem vrancu, v junaški desnici britko sabljo sukaje ter kazaje ž njo „naprej“! — Poslužil se je sloveči dunajski kipar Fernkorn pri načrtu tega spominka menda zgodovinskega trenutka, ko je 9. dne septembra 1848. leta junak Jelačić pokazal in ukazal z ostro sabljo svojim hrabrim graničarom prestop reke Drave na takrat Avstriji sovražno zemljo ogersko. Škoda, da d a n d a n e s Hrvaška nima Jelačića! — Iz trga Jelačićevega napotil sem se proti prvostolni cerkvi sv. Štefana, ki stoji vzvišena nad imenovanim trgom. Iz osredka nadškofove palače kipijo kviško ogromne zidine slovečega svetišča z visokim stolpom; od sive starosti so ti začrnelo-rujave, čemur pa se ni čuditi. Blizo sedem stoletij postavljena je že ta sveta sgrada v čast Božjo; neštevilni elementarni in tudi zgodovinski viharji bučali so že preko njenih zidin; mnogo veselega in žalostnega je medtem poteklo v dolge večnosti morje; al kraljeva cerkev le še stoji — krasen spominek bogoljubnih starodavnih časov. Zidana je vsa iz rezanega kamna, pa zraven tega bi se vendar še o njej reči moglo: kamenje njeno vdrugeč že je okamenelo od sive starosti. — Skozi krasno ozaljšani kameneni portál stopim zdaj v notranje prostore. Kolika razlika med zunaj in znotraj! — Mislim, da ga ni človeka, naj je omikan ali priprost, vernik ali nevernik, mislim, pravim, da ga ni, kogar ne bi zavzelo strmenje, ako stopi v to prekrasno, gotiško zidano svetišče. (Dunajska Št. Štefanska cerkev je oziroma svoje notranje lepote komaj senca proti Zagrebški). V obširnega presvetišča visoka petera okna, na ktera je prav za prav naslikan

v raznopisani steklenini veliki oltar, vpiralo je ravno jutranje solnce svojo zlato svitlobo, — zares lepota, ktera se nikakor popisati ne dá, ampak se le videti mora. Nad vsakim teh peterih visocih oken nahaja se še mali okrogli prozor, ki sije s svojimi barvanimi lučicami zvezdam enako od visocih sten doli na strmeče obiskovalce prezale in imenitne cerkve. Tabernakelj, krasni, gotični umotvor, se sprelepo vjema z ravno omenjenimi okni. Vse na njem in na oltarni menzi je okinčano prebogato z zlatom in srebrom; ni se človek v stanu vsega nagledati. Na evangeljski strani ti je blizo oltarja nadškofovi prestol; dalje doli po presvetišču, ki zavzemlje skor polovico cerkve, pa so umetno izrezani korarski molitveni stoli. Vsa cerkev je razdeljena na tri ladije, katerih visoke oboke nosijo krepki stebri. Dolga je $36\frac{1}{2}$, široka 16, in v sredi visoka 12 sežnjev. Oltarjev se nahaja v njej 25. Razun velikega in dveh glavnih stranskih (ktera sta čutiti po obliki posebno visoke starosti), so menda vsi kameneni; le škoda, da se ne vjemajo s pravili cerkvenega zloga. Orgle ima cerkev dvoje, ene na stranskem, ene pa na glavnem koru. Poslednje so delo novejših časov, ter so stale okoli 30.000 forintov. Napraviti jih je dal rajni kardinal nadškof Jurij Haulik, kateri z banom Jelačićem vred živi med hrvaškim narodom še vedno v preblagem spominu.

Zapustivši prvostolno cerkev napotil sem se proti realki; orjaško to poslopje stoji na posebno prijetnem in skrajnem mestu tako imenovanega „južnega šetališča“ (v zgornjem mestu). Pred realko nahaja se mični perivoj. Razgled od tod na doljne mesto in v daljni svet je jako krasen. Da ne boš mi očital, da je razsodba moja pretirana, slušaj, kaj nam o ravno tem kraji piše nepozabljivi tržaški proš g. Miha Verne, ki je z menoj vred silno rad popotoval, in videl mnogo lepih krajev Evrope in Azije. On je pisal tako-le: „Iz omenjenega sprehajališča ali šetališča je razgled nedopovedljivo lep. Od tod se vidi slovito Turopolje na desni strani Šave, — cela ravnina med Zagrebom in Karlovcem, visoki Klek nad Ogulinom in Vojno granico noter do Bosne, kjer se vrhi nekterih visocih gorá kažejo. S srčno radostjo sem tū stal in se krog in krog oziral. (Glej „Novice“ l. 1852., str. 175). Res, na lepši prostor Zagrebčani pač niso mogli postaviti realne šole svoji mladini; kajti spred nje lahko se ozira v razprostrani svet ter se uči spoznavati in spoštovati sprelepo lice domovine svoje. Povem naj Ti tū še to, da je bila realka, kakor sploh mnogo javnih poslopij nakitjena o naši nazočnosti z velikimi narodskimi zastavami, ki so nam raz višave vihrale nasproti bratovski pozdrav.

To jutro (23.) že ob 7. uri je bila v realki odsekova seja hrvaških učiteljic. Prav zeló sem bil sam seboj zadovoljen, da sem bil ob oni uri že tam. Nisem se mogel prečuditi pogledu zbranega toliko lepega spola, ki se je posvetil blagemu namenu — odgojevati mladino. V tej zadevi nas Slovence bratje naši na jugu zeló zeló prekosijo; čul sem namreč, da skor vsaka večja vas ali tržič trojedine kraljevine ima svojo lastno odgojiteljico (pogostoma neki še po več) za ženski spol. In kako parlamentarično znajo ti zborovati! Poslušal sem nekoliko časa pri odprtih durih in se radoval o pogumnosti posamesnih govornic. — V realki bila je tudi izložba učnih pripomočkov, o kateri pa bom kasneje kaj več povedal. Delile so se nam tū v realkini pisarnici tudi lične svetinje iz bele kovine, nakitjene z narodskim trakom, ktere smo učitelji in učiteljice pripete nosili na prsih v namen medjusobnega poznanja. Iz realke sem se napotil proti „reduti“; kajti v ondotni dvorani je bila napovedana na 9. uro učiteljskega zborovanja prva seja.

Za danes naj Ti te črtice zadostujejo. Kaj več o vsem tem prihodnjič pové

Tvoj
Josip L. Železodolski.

Dopisi.

Trst 11. marca. (*Beseda Rojanske čitalnice*) v spomin vrlega pesnika Šimna Jenko-ta, kateri nam je našo krasno marseleiso zložil, je bila sijajna. Predsednik g. Žvanut je pozdravil občinstvo z jedernim govorom ter povdaril potrebo, našim ubogim sosedom, Kranjcem, na pomoč priteči; v ta milodarni namen je odbor čitalnični odločil, da se napravi 24. dne t. m. „beseda“. Gosp. Jereb je naslikal nam v obširnem životopisu prezgodaj umrlega Š. Jenkota. Igra „Bob iz Kranja“ se je vršila z gromovito pohvalo. Prvaštvo v tej igri gré našemu komiku gosp. B. Katalan-u; še posebno se je pa odlikoval v kupletu, v katerem je ščipal Črneta. Za njim moram omeniti gospó Dolinarjevo, ktera se pri vsaki priliki izvrstno igralko kaže; gromovita pohvala danes bila jej je pač očitno znamenje, da to gospó želimo pogostoma na odru. Ostale naloge so bile pa tudi v vrlo dobrih rokah g. Rešiča in gospodičine Vesel-ove. „Bob iz Kranja“, ktereга, kakor slišimo, je dr. Jan. Bleiweis za slovensko gledišče vredil, nam ostane v jako dragem spominu.

— (*Rojanska čitalnica*) napravi 24. t. m. „besedo“. Čisti njen dohodek je namenjen stradajim Kranjcem. Na splošno zahtevanje občinstva bode še dramatični odsek ponovil igro „Bob iz Kranja“. Vljudno se vabijo vsi častiti udje in rodoljubi, naj se prav obilo vdeležijo tej „besedi“, kateri je vstopnina odločena na 30 krajc.

Ivan Dolinar, tajnik.

Iz Goriškega 6. marca. — Čital sem, ne vem, v katerem časniku, da je protestantovsko biblijsko društvo lansko leto med ljudi spravilo (za denar in zastonj) več nego 3 tavžent iztisov luteranske biblije in med temi da je 2737 iztisov v slovenskem jeziku. Ni sicer res, da je celih „biblij“ (v slovenskem jeziku) toliko razširjenih, ampak k večemu „evangelijev“, ki so bili po nekem slovenskem časniku nazanjeni. Bodi pa temu, kakor hoče, pristaviti bi se bilo moralo oni pikantni vesti še to, da je velezmožni slovenski prestavljavec, ni davno od tega, nazaj h katoliški cerkvi prestopil.

Iz Krškega 8. sušca. — Tukajšnji „original-korespondent“ ljubljanskega „Tagblatta“ v listu 54. s svojimi otrobi nemškutarsko občinstvo nadleguje in si prizadeva moj zadnji dopis „Novicam“ za „laž“ proklamovati. Jedra tega mojega dopisa se pa tako skrbno ogiblje kakor mačka vrele kaše. Ker se revče tako malo more umiti kakor zamurec, če ga tudi cel teden pereš z lugom, padajo vse umazane besede na-nj nazaj! Sokolsko oko dopisnika „Novicam“ se ni zmotilo v o sebi Tagblattovskega „original-korespondenta“, in ga tudi zasledi, če tudi bi se skrtil v globoke „keldre“ tistih gostilnic, kjer srka vino ali kar si bodi. Pijana muha napada tudi naše pevsko društvo zavoljo „besede“, ktera se bode naznanila za stradajoče naše rojake, ter se baha s subskripcijo, ki se nabira od druge strani za ta namen. Prav tako, da le denar brž tudi v roke pride siromakom. Lansko leto 13. decembra bila je tudi tombola za pogorelce Postojnske z namenom, da se ves donesek jim pošlje. Govorilo se je pa tū in tam, da se je 205 gold. dobilo in „original-korespondentu“ precej izročilo s pristavkom, da jih brž na dotično mesto pošlje. V katerem času je pa bil ta denar poslan v Postojno?? „Um Antwort wird gebeten“. Pa